

Vocabulari de Fonz

VICENT BOSCH, Prev.

Sobre els dialectes fronterers de la província d'Osca s'han fet diferents investigacions. El primer que descobrí la importància dels dialectes ribagorçans fou J. Saroihandy¹. Després en féu diferents estudis A. Griera². Cal fer esment també de la nota de P. Barnils sobre el català de Fraga, que només d'una manera indirecta fa referència al dialecte de Tamarite de Litera i Benabarre³. A. Griera en l'article «Castellà-català-provençal»⁴ senyala una sèrie de criteris fonètics, morfològics i lèxics que separen el català de Tamarite de Litera de l'aragonès de Binéfar (pp. 217-229), i més endavant (pp. 229-240) exposa igualment una altra sèrie de criteris fonètics, morfològics i lèxics que separen el català de Peralta de la Sal de l'aragonès de Fonz.

El vocabulari que segueix, aplegat de la convivència diària amb la pagesia de Fonz⁵, pot contribuir al coneixement del vocabulari ribagorçà, l'únic que pot senyalar les divergències i les concordàncies entre el català i l'aragonès. També pot servir a comprovar el valor de les altres enquestes dialectals sobre el parlar de Ribagorça.

---

1. «El català del Pirineu a la ratlla d'Aragó», *Primer Congrés Internacional de la Llengua Catalana*, Barcelona, Estampa Horta, 1908, pp. 331-334.

2. *La frontera catalano-aragonesa*, 1914; «La frontera del català occidental», *BDC*, VI (1918), pp. 17-37, VII (1919), pp. 69-79.

3. *BDC*, IV (1916), pp. 27-46.

4. *ZRPh*, XLV (1925), pp. 198-254.

5. Una part de les paraules és deguda a A. Griera, que ha completat aquest vocabulari mentre feia la selecció dels materials nostres.

- ababol*: rosella.
abadejo: bacallà.
abadia: rectoria.
abelleta: abella.
abezas: veces (arvejas).
abuela: àvia.
abuelo: avi.
aceite: oli.
acorrupir-se: ajupir-se⁶.
adivineta: endevinalla.
adobas: dogues de bóta.
a doli mandoli: joc del bòlit.
a escarramaixons: anar a cavall
cama ací, cama allà.
a gargallé: a trago.
agudo: espavilat.
aiguazo: aiguat.
aladro: arada.
albardinar: posar boga a la cadira.
alberge: albercoc.
alcurzar: escurçar.
alguaza: frontissa.
almada: coixí.
almidez: el morter.
a lo matón: dur el mocador del
cap lligat al costat.
a lo miñón: a l'estil vell.
a(l)pargatas: espardenyes.
a(l)pargateta: espardenyeta.
al señalé (chugar): joc de les
olles.
al tangano (chugar): «Se posa a
tierra una carrucheta de filo,
que se llama el *tangané*, y en-
cima s'i posan carpetas o pe-
rretas, y s'i tira dende lejos».
- al tit (chugar)*: «Se fan unos fo-
raus al suelo, tantos como mo-
cés quieren chugá; tiran la pi-
lota, y si no entra en su forau,
se le posa una pena, y cuan
tiene cinco, se le pega».
- a luchar*: desafiar-se.
alverguetas: creueres (caça).
ama: dida.
amarillo: groc.
amasar: pastar⁷.
a menudo: sovint.
amontonar yerba: apilotar herba.
amortar: «Se m'han *amortau* las
narices», m'ha sortit sang del
nas.
amprar: manllevar.
ansera: ansa.
antiojeras: antiparres.
antiojos: ulleres.
anzuelo: 1. ham; 2. enze.
anzurcir: atiar les bèsties.
añeblau: encongít.
a ñego (chugar): se posa un a un
punt determinat i diu: «¿Qui
m'añega?»; i responen: «Toz».
- Surt aquell amb les mans ple-
gades i els dits encreuats i co-
rre a tocar-ne un; quan n'ha to-
cat un, tots el peguen fins que
arriben a la caseta del ñego.
- apañar*: amanir.
(a)parador: escudeller.
aparejos: 1. guarniments del ca-
vall; 2. coses necessàries per a
l'extremunció. Quan van a por-

6. A Fonz és muda tota *r* final; així diuen: *acorrupí-se*, *albordíná*, *alcurzá*, verbs infinitius, com tam-
bé *aparadó*, *asadó*, *mullé*, noms acabats en *r*.

7. A Fonz la *s* intervocal és sempre sorda; per això no fem la distinció gràfica de *s* i *ss*.

- tar l'extremunció, passa el sagristà amb una bossa on hi ha el ritual, el roquet i tot lo que cal. Quan la gent ho veuen diuen del malalt: «Ya le llevan los *aparejos*». I a Estadilla diuen: «Ya le llevan los *catatricos*».
- apaxentar*: pasturar.
- apigallada*: clapada.
- arañoneras*: arç.
- arca de masar*: la pastera.
- arco San Juan*: arc de Sant Martí.
- árgados* (de dos, de cuatro y de seis ojetes): sàrries, «los de dos ojetes pa llevá fiemo, piedras, arena, etc.; los de cuatro y de seis pa traé agua con cantres».
- arrodillar-se*: agenollar-se.
- artos*: espinos, arç blanc.
- asador*: ast.
- asina*: així.
- atapierna*: lligacama.
- atar*: lligar.
- auca*: oca.
- avena*: civada.
- axantar-se*: acobardir-se.
- azul*: blau.
- babosa*: el ceballot.
- bajes*: animals de càrrega.
- baldear-se*: gronxar-se.
- barbillera*: barba de la cabra, del gall.
- barceros*: romagueres.
- bardo*: fang; llot.
- barducal*: fanguera («Per eixe camino no se puede í, porque n'hay un *barducal* que se encharca uno hasta las rodillas; así es que tenía que í a rodá per otro lau»).
- bareixa*: joc de cartes.
- bareixeta*: íd. («Le gusta mucho la *bareixeta*»).
- barreño*: gavadal de terrissa o de zenc; —*de pixar*: orinal.
- barucas*: pesadilla («He tenido unas *barucas* toda la noche»).
- baseta de llavar*: safareig.
- basura*: escombraries.
- batón*: el tapa-bolquers.
- batueco*: ou gargot.
- bavera*: salivera.
- bel, bella*: un, una («No he comiu sino *bel* troz de pan y *bella* pizca que me han dau en la tabla», no he menjat sinó un tros de pa i una mica de carn que m'han dat a la carnisseria; «Yo te va dá *bel* malacatón», jo te vaig dar un préssec).
- billota*: aglà, aglans (de roure i d'alzina).
- bisaltos*: pèsols.
- blanco*: cansalada.
- bombolón*: borinot.
- borguil de palla*: modoló.
- bornizo*: rebrot.
- botella*: 1. ampolla; es diu també *redoma*; 2. càntir de terra per a beure; *sillón* (Estadilla), *ceiril* (Azanuy).
- botelleta*: el rossinyol; el toquen la canalla el dia de Corpus davant la processó.
- botxar*: tirar a terra les bitlles.
- bozo*: morralló.
- branquil*: lllindar de la porta.
- brenca*: mica («*Brenca* mal cay

- un troz de pan pel camino», mica mal no ve un tros de pa pel camí).
- brincadors*: saltadors.
- brivar*: aclarir les rames dels olivers, tallar les que danyen.
- brocal*: 1. xeremina de la bóta; 2. broc del càntir, del porró.
- bruñición*: brunzir de les mosques; brogit.
- buñada*: buina, excrement de vaca.
- caballé*: tres peus (cuina).
- caballón*: «la fila de tellas que une las dos vertientes del tellau»;— *de patates*, entre solc i solc.
- cabezal*: coixí per dur pes al cap.
- cabezana*: morralles del burro.
- cadiera*: escó; banc de cuina.
- cagaletas*: fem de cabra i d'ovella.
- caixigo*: roure.
- calcear*: tirar coces.
- calcero*: calçat.
- calma*: xafagor.
- campanal*: campanar.
- canasta*: paner de canya.
- canterica*: gerro, «la canterica de la tenalla pa sacá aigua» (Azanuy).
- cañuta*: aixeta de fusta.
- cardelina*: cadenera («Un zagal ha sacau un niedo de *cardelinas*. Mal empleau; aún eran chicotas», encara eren petites).
- carpetas* (pa chugar a los tellos): d'una carta en surten dues.
- carrasca*: alzina.
- carrasquizo*: brot d'alzina.
- carré*: les carrutxes.
- carrereta*: la clenxa del cap.
- carretilla*: carretó.
- carrillos*: galtes.
- carrutxa*: corriola.
- carrutxa de filo*: rodet.
- casca*: closca d'ou.
- casco*: closca d'ametlla, de nou, etc.
- cavallez*: les lleves.
- cebo*: esca de pescar.
- cebola*: ceba.
- cebollón*: ceballot.
- cegalloso*: llusc.
- cenar*: sopar.
- centeno*: sègol.
- cepillar*: raspallar.
- cepillo*: raspall.
- cepo*: 1. cep; 2. parany.
- cercillo*: cèrcol de bóta.
- cerecera*: cirerer.
- cerner*: passar la farina.
- cerralla*: pany.
- cerrudo*: espès («S'han de brivá los olivos porque están muy *cerrudos*», s'han de brivar (aclarir) els olivers perquè la rama és molt espessa).
- cesta*: cistella.
- charro*: griva.
- chelero*: el que sent molt de fred.
- chitar*: 1. produir; 2. borronar els arbres.
- chitar-se*: anar a dormir.
- chou*: jou.
- citera*: citrell.
- cocido*: vianda; escudella.
- cocollo*: cabdell de col.
- colgall*: penjoll de raïms.

- collera de llabrar*: la que posen als bous sota el jou.
comadre: llevadora.
comedera: menjadora.
comer: menjar («¿Quiés comete bel troz de coca? —No. —Sí, cometelané»).
- coralé*: el bitxo.
corderar: parir l'ovella.
coroneta: cim de l'arbre.
correa: la forma de debaix de l'escala (mestre de cases); *co-retja*.
corrotillas: corretjoles.
cortar: tallar.
corxos: suros.
cosecha: collita.
cotxa: gossa; *cotxé*, gosset; *cotxez*, gossets.
cotxo de ganau: gos de tura.
*cremall*s: els cremalls.
criba: garbell.
cuajar-se: prendre's la llet.
cuba: bóta.
cucar-se: quedar-se.
cuchilla: tallant.
cuenquero: adobacossis.
cuerno: banya.
cuevano, cuévano: 1. cove; 2. corbella, cartra.
cuezo: bugader.
culebra: serp.
cuna: bressol.
cura: capellà.
- dar teta*: donar mamar.
desbezar: desmamar.
- embaldosar*: enrajolar.
- embardar-se*: enfangar-se.
embasador: embut.
empanadons: pa amb espinacs, nous, ametlles, etc. (Azanuy).
emporcar: embrutar.
encapar: tronxar. Quan arrencant les patates en tronxen una amb l'aixada diuen: «Ya n'han *encapau* una».
encielar-se: alçar-se la boira.
enclavar: clavar.
encordonadera: el cordó de la cotta.
endrecera: la drecera.
engardaixeta: sargantana.
engolondrina: oreneta.
enreblau: engelabrit.
ensundia: sagí.
enta: envers («Ves-te-ne *enta* allá»).
entornar: fer la vora al mocador.
enxervelliu: engelabrit.
esbarrar-se: anar per altre camí.
esbaruquiar: sentir pesadilla; desvariejar.
escacilar: cantar les gallines.
escanau: escanyolit.
escarabatxa: escarabat.
escarrazonar: espigolar.
esfollinar: escurar la xemeneia.
esfollinador: escura-xemeneies.
esgarrañar: esgarrapar («El gato no fa más que *esgarrañá*»).
esgarro: estrip.
eslisar: relliscar.
espaldar: penca de cansalada.
espaldar-se: caure una paret.
esparavel: esparver.
espellotar: escorxar.
espigadera: espigoladora.
espona: marge d'un camp.

- espumadera*: pescadora (de la cuina).
- estararañar*: treure les teranyines.
- estijera*: estisora de la teulada (mestre de cases).
- estijeras*: estisores; del clauet que junta les dues peces en diuen *meligo*.
- estordiu*: estabornit.
- estornillar*: desbaratar, espatllar, desordenar («Aquel melón (ton-to) to'l *estornilla*»).
- estraluquiar*: sentir pesadilles.
- estregar*: fregar la roba.
- estrel*: estel.
- faixar*: enfaixar una criatura.
- fame*: fam, gana («El que en dan las doce no va a comé, o no tiene *fame*, o no tien de qué»).
- Fambre* (Naval).
- fenella*: escletxa (Azanuy).
- fer raya*: posar falta.
- ferrolla*: pala del foc.
- fierro*: ferro («Los *fierros* del fuego»).
- fimera*: femer.
- fizau*: pollat.
- fogaril*: la llar, on se fa el foc.
- follarasca*: la brosta.
- follín*: sutja.
- forca*: forc de cebes.
- forcaño*: pal que aguanta els ceps.
- forigatxo*: amagatall.
- fregar*: escurar l'olla.
- furta-diners*: guardiola.
- galear*: correr.
- gallé de naranja*: tall de taronja.
- garrabera*: la gabarrera (escaramujo) («Debaixo de la *garrabera* la Virgen se está peinán»; «per ixo tiene virtud la *garrabera*, y dicen que el agua de la *garrabera* cura las tercianas. También guarda de rayos y centellas al que se mete debaixo de ella»).
- gatera*: gatonera.
- grame*: agram.
- granzas*: els residus del guix porgat.
- güenza*: tramuja.
- guindas*: cireres fosques.
- guiñada*: ulladeta.
- gurión*: pardal.
- hendrija*: escletxa.
- hixopo*: salpasser.
- huesa*: terme; fita.
- ixordiga*: ortiga.
- jalma*: espècie d'albarda.
- jargón*: màrfega.
- jarro*: pitxella amb què beuen vi els homes a la taberna.
- liviano*: freixura.
- lonjeta*: atri de l'església.
- llaminar*: llepar.
- llana*: arrebossador (mestre de cases) («*Llana* pa llavá las paredes»).
- llavar*: rentar.
- llembritz*: cuc de fang.
- llenar*: omplir.
- lletreras*: lletatreses.

llevar-se: aixecar-se.

llironero: lledoner.

lloco: boig.

llombriz: esca de pescar.

llugar: poble («É ben foradau eixe *llugá*», per les moltes finestres que es veuen, es ben foradat; «La chen de los pueblos, de los *llugás*»).

malitxot: malaltot.

manzana: poma.

margallo: cogula.

mascar: mastegar.

matracas: tenebres.

MESURES: 1. pel gra: *fanega*, *almud*, *doble*, *litro*, *decálitro*.

2. pel vi: *litro*, *jarro*, *cantre*, *decálitro*.

mezclar: barrejar.

mingllana: magrana.

mítóns: mitenes.

míxón: ocell.

moqué: noi («Fulana ha teniu un *moqué*»). *Mocé* és diminutiu de *mozo*, que és un noi gran, lo mateix *moqueta* és diminutiu de *moza*.

moqueta: noia («Fulana ha teniu una *moqueta*»).

MOLÍ DE L'OLI: 1. molí: *algorín*, dipòsit d'olives en el molí; *embalsa*, on posen les olives per moldre; *ruello*, corró de pedra per trepitjar-les; *barcilla*, mesura amb què porten les olives des de l'algorín a l'embalsa, d'aquesta a l'empastador i d'aquí a la premsa: cada 5 *barcillas* fan un *peu*; *empastadors*,

bastidors on passa la pasta sortida de l'embalsa; *esportas*, on posen després la pasta amb *vacions*: a la pila d'aquestes en diuen un *peu*; *fogaña*, on calenten l'aigua per escaldar la pasta en les esportas. 2. premsa de lliura: *matrazos*, les bigues llargues que amb el seu pes premsen la pasta; *escudilla*, per rebre l'oli, posada sota el peu de les esportas que es premsa, d'on l'oli baixa al *tinete* i d'allí el treuen, i el que no surt va a l'*inferné*; *libra*, la lliura o pes caragolat al cap dels *matrazos*; *fusillo*, caragol per fer pujar o baixar la lliura; *caragola*, rosca del fusillo acollada al cap dels *matrazos*; *espadi-las*, peces movibles que els sostenen; *velas*, dos pals verticals que els guien. 3. treballadors del molí: *torneros* es diuen en general des del maestre als barreadors; *barreadors*, els que porten la pasta; *paradors*, els que fan la parada de les esportas; *moleadors*, els que molen. El molí es diu *tor-no del aceite*.

molleja: el grier.

moña: nina.

morral: morralló (perquè no mengen els animals).

mueso: mossegada («Dáloye tú mismo un *mueso* al dedo. Ben pasará prou sin ixo»).

mula furra: mula esquerra.

muller: dona («É una mala *mu-*

- llé*): Totes les dones són *mu-llers* aquí.
mustrela: mustela.
- nacencia*: naixença («Los trigos han tenui buena *nacencia*»).
- navalla*: ganivet.
- negrillón* (se fa en el trigo): clavells de pastor.
- nutria*: llúdriga.
- oratge*: temps («Fa buen *oratge*»).
- palometa*: papallona.
- pan, pans*: pa; és de dues classes: *gorra* i *cuarteau*. Una *toña* (Azanuy). Un *reparat* (Peralta de la Sal).
- pana*: vellut.
- panal*: bresca.
- pañals*: bolquers.
- pañó de fregar*: parrac.
- pañuelo*: mocador del cap; el de mocar es diu *mocador*.
- par*: parell.
- parigüela*: llit dels morts.
- parrillas*: graelles.
- pasadera*: passera d'una riera.
- pastillo*: panadó.
- patamoll*: aigüamoll.
- peal*: peüc.
- pedricadera*: trona.
- pelaixo*: la pell de taronja, de pera, de poma, etc.
- pemintón*: pebrot.
- perejil*: julivert.
- pernera*: cuixal dels pantalons.
- peso*: el plom (mestre de cases).
- pezons*: les puntes de les mames.
- pigota*: la verola.
- pillar*: agafar.
- pinotxa*: espiga de blat de moro.
- pizca*: tall de carn.
- pizco a retorçigón*: pessigada torçuda.
- polegón*: passot, pungó.
- poner*: fer l'ou.
- porgadero*: porgador.
- poso*: solatge de vi, d'oli, etc.
- pretar-se*: calar-se en general.
- punte*: la viga que uneix dos pilans (mestre de cases).
- quesera*: formatgera.
- queso*: formatge.
- rabosa*: guilla.
- rader*: tallar l'herba ben curta.
- ràfil*: la part que surt del teulat (mestre de cases).
- ramal de cabezana*: ronsal o esmorralles.
- rebotar*: saltar.
- rebozar*: arrebossar les parets amb la llana.
- rebuñoso*: rovellat.
- recalzar*: relliscar.
- recau*: vianda; bollit.
- recio*: gruix.
- recogedor*: el ferro que en el fogaril priva de que s'escapi la cendra.
- redolde*: rodona de persones, de terra, etc.
- reparar*: fènyer el pa.
- repostre*: 1. rebost; 2. postres.
- rescoldo*: caliu.
- retavillo*: carrandella.

- revoltón*: revoltó (mestre de cases).
- rigor*: vigor; força.
- roda-basas*: sastre d'aigua.
- rolde*: rotllo d'homes, de terra, etc.
- romero*: romaní.
- romper*: trencar-se.
- roscajero*: el xabagó (per portar palla).
- royo*: vermell.
- ruello*: roll, trill.
- ruixador*: regadora.
- salbimbre*: salic.
- salvau*: segó.
- sanjuanada*: els volts de Sant Joan.
- sanmiguelada*: tardor.
- santapiça*: cuca de cent cames.
- sargento*: ferro per a fer ajustar la fusta.
- sembrar*: sembrar («Per San Andrés no'n sembres más», per Sant Andreu ja és tard a sembrar blat, civada, etc.; «El que quiere buen favá que las *sembr*e pal Pilá»; «Si quiés fabas pa mayo *sembr*alas ben temprano»; «Si quiés tení buen fabá pierde un día de *sembr*á»; «El que *sembr*a temprano culle palla o grano»).
- serri*: fem de cabra i d'ovella.
- servilla*: plata que porten els fadrins per la festa major per a recollir diners («Íxe é el mozo que lleva la *servilla*»).
- seso*: cervell.
- silleta*: bastet per anar al carro.
- sisella*: tudó (paloma torcaz).
- sol*. *Al rastrill del sol*: al pic del sol.
- somordo*: somort.
- soneo*: somni.
- tablero*: taulell de carnicer.
- tano*: grill de les patates.
- tarantula*: aranya.
- tarna*: tall de trumfa, de poma, etc.
- telo*: tel de la llet.
- tellau*: teulada; — *d'una banada*, teulat d'una vertent; — *de dos banadas*, teulat de dues vertents.
- tellos*: bitlles.
- tetas*: les mamelles.
- tinella*: cameta de l'arada.
- tiradera*: bitllot, «un trocè de maderera de menos de un palmo pa bochá los tellos»; se'n fan servir tres de diferents dimensions.
- tizonera*: lloc on posen la llenya al foc.
- tocino*: porc. Noms del porc segons l'edat: *tociné de leche*, *de rebaño*, *tocino*. En Calasanz diuen: *chimín*, al porcell de llet; *llatons*, quan comencen a menjar; i *tocino* després. En Estadilla: *lechón*, *de manada*, *tocino*.
- tonyar*: fènyer el pa (Pallars). *Vid. reparar*.
- torrumpero*: single, balsera.
- tortetas*: una mena de rosquilles que se fan de farina i del caldo de les butifarres, quan es mata

- el tocino. *Tortetas* i *coquetas* (Fonz); *bulls* (Azanuy); *patacas* (Tamarite).
- totxada*: bastonada.
- totxo*: bastó.
- trovalla*: eixugamà.
- toza*: estella; tronca.
- tozuelé*: cap petit.
- tozuelo*: el cap.
- tresmallo*: trema, ormeig de pescar.
- trillo*: trill de batre.
- trinxón*: nyaco.
- tronca de Navidad*: tió de Nadal.
- tronzar* (entre dos con el tronizador): partir les branques grosses amb una serra que la menen dos un per cada cap.
- ubios*: anella del jou.
- uixa-moscas*: esquivamosques.
- vaciba*: cabra sense cabrits.
- vacía* (de llevar la masa al forno): pastereta de portar la pasta al forn.
- vellanera*: avellaner.
- ventolera*: ventada («Fa una ventolera»).
- ventrill*: ensí del jou.
- veriazada*: vergassada.
- veriazo*: una rama; la verga. Se diu *veriazo* a una rameta prima; si és més doble se diu *garrote*, *bastón*, *palo*, *totxo* («Pilla un *veriazo* y dale una *veriazada* al burro, a vé si corre»).
- vestir-se*: vestir-se. Les peces són:
- pañuelo a lo matón*, *justillo* (armilla), *faixa*, *calzons*, *trencillas* (dos floquez), *calcetas* i *a(l)pargatas a lo miñón*.
- vientos*: vents. Els principals són: *bochorno*, vent d'orient de Catalunya; *cierzo*, vent de Montcayo i Guara (oest); *tresmontana* (nord); *marinada* (sudest); *aire del sol* (migjorn); *bochorno fino* (nordest); *huracán*, huracà; *revolvino*, el torbellí; *torbellino*, el torbellí («Cuan l'aire bufa, la caña se dobla, peso no se rompe»).
- vrísipa*: vetlla; la vigília («La *vrísipa* de Corpus ya baldean las campanas»).
- xancas*: crosses.
- xaqueta*: americana.
- xemecar*: gemegar.
- xerbear*: herbejar.
- xicot*: petit.
- xilamenta*: fressa.
- xilo*: crit.
- xitxarro*: greixó de porc.
- xola*: clatellada.
- xopo*: pollancre.
- xordo*: estornell.
- xuflaina*: xiulet de canya amb forats.
- xuflet*: xiulet.
- xuminera*: fumeneja, xumeneia («Ixa falda de la *xuminera* é muy baixa»).
- xuntar* (magro y graso): barrejar.
- yayo*: avi.

VOCABULARI DE FONZ

- zaguero*: el darrer («Ahora el primero será el *zaguero*»; «De las fiestas del enero, San Macario é el primero»; «De las fiestas del enero, San Valero é el *zaguero*»).
- zalapastro*: el fang que s'agafa als peus («Los zapatos plenos de *zalapastro*»; «Viene un home puerco, parece un *zalapastro*»).
- zapotear*: batzacatejar, remenar, pataquejar la pasta.
- zorra vieja*: pícara («Íxa é *zorra vieja*»; «De una zagala que é muy lista se dice: É una *zorra vieja*»).
- zorrindanga*: pícara («No te fíes de aquella mullé que é muy *zorrindanga*»).
- zurda*: esquerra.
- zurradera*: la rapa en les vinyes.
- zurré de la cañuta*: el mascle de l'aixeta de fusta*.

---

* Este trabajo se publicó en el *Anuari de l'Oficina Romànica de Lingüística i Literatura*, 2 (1929), pp. 255-266. Ha sido revisado para esta nueva impresión en el *Archivo de Filología Aragonesa* por M.ª Rosa Fort Cañellas.